

Økumenisk perspektiv:

La din vilje skje — misjon på Jesu måte

Refleksjoner etter CWME-møtet i San Antonio

AV TOR B. JØRGENSEN

1. Misjonsmøtene — et lite tilbakeblikk

Det begynte for alvor i 1910.¹ Møtestedet var Edinburgh. Tiden var moden for samordning av misjonsinnsatsen. Stormøtet med nesten 4000 deltakere hvor den mest «prominente» nordmann var NMS-sekretær Lars Dahle, valgte en fortsettelseskomité, hvor for øvrig samme Dahle ble medlem. Fortsettelseskomiteén ble i 1921 endelig omformet til Det internasjonale misjonsråd, etter at det var etablert tilsvarende nasjonale råd. Nye verdenskonferanser ble arrangert: Jerusalem 1928, Tambaram 1938 — hvor bl.a. Tormod Vågen var norsk utsending. Etter krigen kom Whitby 1947, Willingen 1952, Accra 1958 og New Dehli 1961 — og dermed stopper norsk misjons formelle kontakt med Det internasjonale misjonsråd og dets konferanser. Norsk misjonsråd var nemlig imot integrering av den internasjonale misjonsbevegelsen i Kirkenes Verdensråd. Av 38 medlemsråd stemte 37 for sammenslutning, bare det norske rådet stemte mot. Vårt råd avviste med 14 mot 9 stemmer også et forslag om å ha observatørstatus i den nye kommisjonen for verdensmisjon og evangelisering (CWME — Commission on World Mission and Evangelism) som skulle bli dannet innenfor KV-strukturen.

Men misjonskonferansene har fortsatt, og fra norsk side har en hatt en viss kontakt gjennom Mellomkirkelig Råd i tillegg til den oppmerksomhet som disse konferansene har fått i norsk misjonsmiljø. Kanskje størst diskusjon ble det om Bangkok-konferansen i 1972, hvor temaet var «Frelse i dag». I denne konferansen så mange ikke bare en konkretisering av KVs ubibelske misjonsteologi, men også den bevisste

manipuleringen ledelsen sto for både i forberedelsesarbeidet og ikke minst ved bruk av «gruppedynamiske» prosesser under selve konferansen.²

Nå har det igjen vært arrangert en verdenskonferanse i CWME-regi. Den fant sted i Texas, nærmere bestemt i byen San Antonio ikke så langt nord for grensen til Mexico. Temaet var «La din vilje skje — Misjon på Jesu måte».³ Vil dette misjonsmøte gå inn i historien som nok et kontroversielt KV-arrangement? Var det noe samlende hovedproblem som ga konferansen sitt særpreg?

Jeg vil forsøke å komme med noen observasjoner på bakgrunn av egen deltakelse ved San Antonio-møtet. Selv om utgangspunktet for disse observasjonene er undertegnedes deltakelse i tradisjonelt norsk misjonsarbeid med et teologisk og misjonsmessig ståsted i tråd med det Lausannebevegelsen gjennom sin «pakt» gir uttrykk for, har jeg i lengre tid følt et visst ubehag ved en altfor kategorisk og bastant dom over den økumeniske bevegelses misjonsengasjement — eller mangel på sådan — som har gjort seg gjeldende i norsk sammenheng. Jeg vil derfor innledningsvis forsøke å si litt om det for å få satt San Antonio-konferansen inn i et noe større — og etter min oppfatning viktig — perspektiv.

2. Bakgrunn: «De unge kirkers» betydning

Etter mitt skjønn kan man ikke forstå den økumeniske misjonsbevegelses historie, dens problemer og dens utforming av misjonsoppdraget uten å reflektere over hvilken rolle «de unge kirker» skal ha i verdensevangeliseringen. I 1910 begynte «den økumeniske misjonsbevegelse» som en «ren» misjonsbevegelse, forstått som et misjonsselskapenes forum for å effektivisere og samordne sin innsats i de ikke-kristne deler av verden. «Misjonskirkene», i den grad disse overhode var organisert ennå, sto under misjonsselskapenes overoppsyn og fungerte fortsatt som et objekt for misjonsselskapenes innsats.

Allerede på Jerusalem-møtet i 1928 merkes det at en ny tid er i emning. I Det internasjonale misjonsråds sammenheng var man dristige nok til å begynne å tale om og regne med «misjonskirkene» som *virkelige kirker*, selv om de ble kalt «yngre» og derfor fortsatt var gjenstand for hjelp og støtte fra de eldre kirkene i Europa og Amerika gjennom deres frivillige organisasjoner, eller misjonsstyrer.

Senere er det ikke tvil om at det nettopp er ønsket om å ta disse kirkene på alvor som mer og mer likeverdige kirker, som på mange måter har kjennetegnet det vi her har kalt den økumeniske misjonsbevegelse. Med utgangspunkt i «de unge kirkers» virkelighet er det blitt stilt mange

kritiske spørsmål ved tradisjonelt misjonsarbeid. La oss bare trekke fram noen problemstillinger rent stikkordmessig for å antyde hva det siktes til:

— Verden lar seg ikke inndele i en kristen og en ikke-kristen del. Det trengs «misjon på alle seks kontinenter».

— Innflytelse og kontroll i «de unge kirker» må ikke bestemmes av økonomiske ressurser eller mangel på sådan. Det bør skapes strukturer som gir uttrykk for «partnership in mission», aller helst direkte fra kirke til kirke og ikke via et misjonsselskap.

— Kirkene må få utvikle sin egenart i sin egen kulturelle, sosiale og religiøse sammenheng. Det må skje en «kontekstualisering» av budskapet både i ord og gjerning.

Det kan ikke herske tvil om at «den økumeniske misjonsbevegelse» har satt mange viktige spørsmål på misjonens dagsorden, ofte lenge før disse spørsmålene har «modnet» innenfor de mer tradisjonelle misjonssammenhenger. En kunne kanskje driste seg til å si at denne bevegelsen har hatt en *ikke ubetydelig profetisk karakter og funksjon*. Men nettopp her ligger også et problem. «Institusjonalisert profetisme» har en tendens til ensidigheter og ukritisk interesse for alt nytt. Materiale fra misjonsavdelingen i Geneve kan nok med atskillig rett til tider kritiseres for å ha vært preget av synspunkter som ikke bare har fortegnet motiver og holdninger i det tradisjonelle misjonsarbeidet, men også har gått lenger i nytolkningen av misjonsoppdraget enn det som har vært vanlig i «de unge kirker».

Spørsmålet om det finnes teologiske sjekkmekanismer og muligheter for kursjusteringer innenfor den kirkeøkumeniske misjonsbevegelse, blir både interessant og viktig. For å forstå den dynamiske prosessen innenfor denne bevegelsen, må en i utgangspunktet anerkjenne at det vil være rom for atskillig pluralisme. KV-parasollen rommer det samme mangfold som en vil finne innenfor kirkens verden for øvrig. Teologiske tradisjoner og interesser vil derfor måtte brytes mot hverandre, og de toneangivende tendensene vil skifte fra tid til tid. Slik sett ligger det til enhver tid innebygde kontrollmekanismer i den økumeniske bevegelse.

Hvilke tendenser gjør seg nå gjeldende innenfor misjons- og evangeliseringsavdelingen? Slik kan vi videreutvikle det spørsmål vi stilte innledningsvis med henvisning til San Antonio-møtet.

3. Hovedinntrykk fra San Antonio: Selvbesinnelse

Personlig tror jeg ikke at San Antonio-møtet blir stående som et av de mer skjelsettende eller kontroversielle møtene i rekken av verdensmisjonskonferanser. Mitt inntrykk er at KVs misjonsavdeling nå er inne

i en *selvbesinnelsesperiode*. Konferansen ble ikke preget av noen enkeltpersons bidrag eller av noe nytt og utfordrende slagord eller perspektiv. Hovedtemaet ble belyst i fire seksjoner med undertemaer som ikke uten videre hadde noe saklig innbyrdes forhold.⁴ Møtet var i det hele tatt preget av en bemerkelsesverdig, ja nesten kritikkverdig, åpenhet. En hadde tydeligvis bevisst lagt vinn på ikke å skulle kunne anklages for å ha manipulert fram sitt eget resultat. Forhåndsmateriale var derfor ytterst sparsommelig, og papirene under konferansen få. Hele forsamlingen ble ikke bedt om å ta stilling til annet enn en del «acts in faithfulness» fra hver seksjon og et tresiders «message» til kirkene. Begge deler ble helt og holdent til i løpet av konferansen.

Selvbesinnelsen kom, etter mitt skjønn, til uttrykk nettopp ved at KV-administrasjonen *ikke* prøvde å dominere konferansens arbeid eller resultat. Det var deltakerne, og de tradisjonene disse representerte, som kom til orde. Denne holdningen kan sees som en frukt av innflytelse fra forskjellige hold. Jeg «ante» tre slike under San Antonio-konferansen.

a. For det første er en nå virkelig opptatt av ikke bare å skulle hjelpe og kjempe for og med «*de fattige*»⁵, men også å *lytte til* dem og deres erfaringer. Hele 70% av deltakerne kom fra «de unge kirker», eller kirkene i det som nå gjerne kalles «2/3-verden». Denne konsentrasjonen om *det som faktisk skjer* i «de fattige kirkene» viser seg å skape mange interessante og viktige perspektiver og korrektiver.

— En blir f.eks. slått av den åndelige vitalitet og av evangeliseringsiveren som går hånd i hånd med sosial tjeneste og bevissthet. Flere ganger under San Antonio-møtet hørte jeg til dels sterk kritikk av på den ene siden hvor lett det er å få penger til sosiale prosjekter, mens hjelp til evangelisering og tradisjonelt kirkearbeid er så godt som umulig å oppdrive, og på den andre siden hvor uforståelig det virker at den hjelp en får til sosiale prosjekter ikke må benyttes i evangeliseringsøyemed. En slik kritikk er langt fra ny. Allerede tidlig på 70-tallet hørte en liknende røster fra f.eks. Mekane Yesu-kirken i Etiopia. Men det virker som dette helhetssyn og denne evangeliseringsiver nå blir forstått og tatt imot i de økumeniske fora på en ny og forfriskende måte, ikke minst fordi samtalen nå i ikke liten grad skjer på «de unge kirkers» egne premisser.

— Møtet med menigheter og kirker som virkelig fungerer som levende og ekte fellesskap i all sin organisatoriske enkelhet, viser hvor relativ betydningen av administrative ordninger og strukturer egentlig er. Vi merket også noe av dette på San Antonio-konferansen. Til tider var møteledelsen under enhver forretningsmessig kritikk. Jeg så ved flere anledninger representanter fra USA og Tyskland ryste bestyrret

på hodet. Men ved å lytte, la folk få tid til å forklare seg uten å bli avbrudt, selv om innlegget lå på siden sett ut fra et strengt dagsorden-synspunkt, og ved varme og vidd, greide den gresk-ortodokse ordstyrer å la alle få en følelse av å være akseptert og en del av et fellesskap. Samtalen om internasjonale strukturer i misjon var også overraskende avslappet og nyansert.

— Den åndelige vitaliteten kommer også til uttrykk i gudstjeneste-feiringen. For en «stiv» skandinav med erfaring fra et om mulig enda «stivere» japansk menighetsliv, er det ikke mindre enn en opplevelse å få være med på slike «afrikanske» gudstjenester som de vi hadde i San Antonio.

— Umiddelbarheten i måten å snakke om sine trosopplevelser på, slik afrikanske brødre og kanskje ikke minst søstre gjorde i min bibel-gruppe — og sikkert i mange andre også — gir en misjonær ny frimodighet og inspirasjon.

Den sterke plass den kirkeøkumeniske misjonsbevegelse har gitt «de unge kirker» er nå i ferd med å bære interessante frukter og er uten tvil en viktig forutsetning for den nevnte selvbesinnelsesprosessen.

b. For det andre har selvbesinnelsen også sammenheng med det faktum at *den ortodokse kirkefamilie* nå for alvor er kommet med i misjonsavdelingen. De ortodokse var egentlig imot integreringen av Misjonsrådet i KV i 1961, da de første ortodokse kirker selv ble med i den økumeniske bevegelse. Ikke minst takket være kontakten med de protestantiske kirker, har imidlertid misjonstanken holdt sin gjeninntreden i de ortodokse kirkene.⁶ Formannen i CWME er for tiden den gresk-ortodokse biskop Anastasios av Androussa som arbeider i Nairobi. Han talte ved flere anledninger om kirkens evangeliserings-ansvar med en glød og iver som virkelig varmet et norsk misjonærhjerter.

For de ortodokse sees misjonen i et fundamentalteologisk lys. Gudstjenestens mystiske og misjonsteologiske betydning har kommet i fokus. Sammenhengen mellom nattverd og misjon understrekes på en utfordrende og spennende måte. Treenighetslærens innebygde missiologi berøres flittig i deres innlegg. Og det refereres til kirkefedrene med en selvfølghet og frimodighet som ikke kan annet enn glede en som underviser i kirkehistorie. Heller ikke skal deres appell om et liv i askese i tråd med gamle kirkelige tradisjoner glemmes.

Etter mitt skjønn har de ortodokse kirkemenn vært med på å gi den økumeniske misjonsbevegelse en ny teologisk tyngde med forankring i tradisjonelle teologiske problemstillinger. De lider dessuten ikke av noe «kolonialismekompleks»,⁷ så de framsetter sine meninger uten blygsel og med stor styrke og utholdenhet. Og de er heller ikke redde

for å understreke de problemer som fortsatt er igjen før det kan bli snakk om fullt kirkelig fellesskap. På San Antonio-konferansen ble vi igjen minnet om at det fortsatt ikke er grunnlag for deling av nattverdbordet, og kvinneprestspørsmålet ble nevnt som en alvorlig anstøtssten for det videre samarbeidet. — Alle disse momentene hører med i det aktuelle kirkeøkumeniske misjonsbildet.

c. For det tredje har det i løpet av de siste femten til tyve år skjedd en betydelig bevisstgjøring om at misjons- og evangeliseringsoppdraget på langt nær kan sies å være slutført. At det i dag finnes livskraftige og levedyktige kirker i de fleste *land* betyr ikke at oppgaven dermed er slutt. Dette har de «unge kirker» på sin måte understreket slik vi nettopp har nevnt, og saken er dessuten blitt viet stor oppmerksomhet i de såkalte «evangelikale» kretser. Ikke minst siden Lausannebevegelsen ble dannet i 1974, har også «evangelikale» anliggender i stigende grad blitt hørt innenfor KV og dens misjonsavdeling. Den sør-afrikanske misjonsteologen David Bosch, som selv spilte en viktig rolle som «rapportør» for seksjon I i San Antonio, beskriver et sted utviklingen slik at en er gått over fra en periode med konfrontasjon (1966—73) til økende «konvergens», eller økende tilnærming (fra 1974 til i dag).⁸

Bosch understreker at en tydelig kan merke at engasjementet for evangelisering igjen er kommet på dagsordenen i den økumeniske misjonsbevegelse, og han viser ikke minst til to dokumenter for å underbygge sin påstand. Det første er KV's misjonsdokument som ikke bare CWME, men hele KV står bak gjennom et vedtak i sentralkomiteén 1982.⁹ Det andre er rapporten fra den CWME-arrangerte konferansen som fant sted ved Stuttgart i mars 1987, som Bosch selv karakteriserer på følgende måte: «The 'Stuttgart Statement on Evangelism', hammered out by the consultation, is one with which both conciliar and non-conciliar Christians can identify.»¹⁰

Selv på høyeste hold innenfor KV er en opptatt av denne problemstillingen, hvilket generalsekretær og tidligere CWME-leder Emilio Castro viser i sin artikkel «Ecumenism and Evangelism: Where Are We?» i festskriftet til Philip Potter.¹¹ Selv om Castro peker på visse problemer i forholdet mellom disse to tradisjonene, er det ikke tvil om at generalsekretæren er takknemlig for den konstruktive utfordring de evangelikale representerer.

At de evangelikale anliggender nå blir hørt og tatt hensyn til, er uten tvil en viktig faktor i denne selvbesinnelsesprosessen og representerer i seg selv ikke så lite av en kursjustering i forhold til konfrontasjonsperioden fra 1966 til 1973, for å holde oss til Bosch's periodeinndeling. Den evangelikale tradisjonens innpass har imidlertid etter under-

tegnedes oppfatning en klar sammenheng med de to foregående faktorene vi har påpekt, nemlig «de unge» og de ortodokse kirkers innflytelse. La det også være nevnt at det evangelikale nærvær i San Antonio var merkbart. Om lag 50 av oss kom sammen og utformet et brev til Lausannebevegelsen hvor det blant annet oppfordres til å legge de neste misjonskonferansene til samme tid og sted slik at en kan ha en del møter felles. 160 underskrifter fikk vi på dette brevet.

4. Ikke over et teologisk Rubicon

Før San Antonio-konferansen er det ikke tvil om at det knyttet seg mest spenning til hvordan man ville behandle spørsmålet om «kristendommens eneståendehet». I mange kretser har det vært betydelig uro i forbindelse med dialog-enhetens profil. Flere personer som også har innflytelse i KV-sammenheng, ga for kort tid siden ut en artikkelsamling i bokform under tittelen *The Myth of Christian Uniqueness*.¹² I tidsskriftet *International Bulletin of Missionary Research* sitt siste nummer før San Antonio-konferansen ble dette spørsmålet viet stor oppmerksomhet. Det spørres her om KV er i ferd med å gå over sitt Rubicon.¹³ Den gamle CWME-veteranen Leslie Newbiggin, som selv var til stede i noen dager i San Antonio og trollbandt forsamlingen under et improvisert nattemøte om behovet for å gjenvinne Europa for kristendommen, kommer med en sterk advarsel. Dersom KV skulle komme til å akseptere utsagn som ville kunne trekke i tvil Kristi «uniqueness, decisiveness and centrality», da vil organisasjonen også bli redusert til en ubetydelighet i de åndelige kamper som ligger foran, hevder han.¹⁴ Hvordan ville denne problemstillingen gi seg utslag i arbeidet i seksjon I hvor temaet var: «Turning to the Living God»?

I utgangspunktet kan en i alle fall ikke anklage CWME for å ha villet manipulere bort de røstene som ser alvorlig på dette spørsmålet i tråd med biskop Newbiggins synspunkter. Lederen av seksjonen var en ortodoks teolog, og David Bosch var som nevnt utpekt til «rapportør». Han er kjent for å ha klare evangelikale sympatier. Og resultatet av seksjonens arbeid ble da også en utvetydig bekreftelse på Kristi «uniqueness» og på behovet for evangeliseringsinnsats.¹⁵ Seksjonen bygger i flere viktige stykker på KVs tidligere omtalte misjonsdokument. Noen antydning til kryssing av en teologisk grenselv sporer en ikke i materialet fra denne seksjonen, og kritiske røster til dens teologi hørte en heller ikke i plenum.

Det som nok skapte størst «røre», i den grad en kan snakke om noe slikt på en så rolig konferanse, var nok den politiske teologien og de lange resolusjonene — «acts in faithfulness» — fra seksjon II.

Resolusjonene ble barbert atskillig, men teologien var det ikke noe å gjøre med slik arbeidsopplegget var, selv om det ble gitt klart uttrykk for mishag fra flere hold da *seksjonen* avla sin rapport. Den teologiske mangfoldighet er som nevnt en del av kirkenes virkelighet og dermed også av Kirkenes Verdensråds virkelighet.

Men for den, også med evangelikal bakgrunn, som vil anerkjenne denne virkeligheten og ser behovet nettopp for et kirkeorientert misjonsarbeid (vi kunne gjerne tilføye «ungkirkeorientert» og økumenisk), representerer dagens CWME en større, mer interessant og positiv utfordringen på lenge.

NOTER

- 1 Edinburg-møtet var ikke det første verdensmøte for misjon. Slike møter begynte faktisk så langt tilbake som i 1854. Konferansen i London 1888 er blitt kalt «den første økumeniske misjonskonferansen». New York-konferansen i 1900, den andre og Edinburg-konferansen den tredje. Men Edinburg-møtet ble på mange måter en nyskapning. Det skyldtes bl.a. at deltakerne for første gang møtte som offisielle utsendinger for sine organisasjoner. På grunn av sin gode planlegging og målsetting ble også tanken om et internasjonalt misjonsråd godtatt i Edinburg.
2. Sml. Peter Beyerhaus' sterke kritikk. Andreas Aarflot som var med i den norske delegasjonen, ga i sin rapport (NOTM 1962) et mye mer positivt, om kritisk, bilde av konferansen.
3. På engelsk: «Your will be done — Mission in Christ's way.» Den siste del av temaet er ikke så lett å oversette og på tysk ble dette parafrasert til 'Misjon i Jesu etterfølgelse' hvilket vel kanskje også ville ha vært best på norsk?
4. Seksjonstemaene var: 1. 'Turning to the Living God', 2. 'Anticipating in Suffering and Struggle', 3. 'The Earth Is the Lord's' og 4. 'Towards Renewed Communities in Mission'.
5. Under den forrige verdensmisjonskonferansen i Melbourne, mai 1980, kom de fattige for alvor på dagsordenen. Hovedtema for Melbourne-konferansen var: 'Your Kingdom Come' og seksjon I hadde som sitt tema: 'Good News to the Poor — A Case for a Missionary Movement'. — Se rapporten som er utgitt i bokform under tittelen: *Your Kingdom Come — Mission Perspectives*, Geneva 1980.
6. Det finnes etter hvert en ikke ubetydelig litteratur om emnet. Her er det tilstrekkelig bare å vise til to publikasjoner: *Go forth in Peace — Orthodox Perspectives on Mission*, red. av Ion Bria, Geneva 1986. Og *Your Will Be Done — Orthodoxy in Mission*, en rapport fra en CWME konsultasjon arrangert i Neapolis i april 1988, Geneva 1989.
7. Dette komplekset registrerer enhver som er til stede på internasjonale konferanser om misjon. Det er rett og slett vanskelig å vinne gehør for en

del sentrale anliggender når disse fremsettes av representanter for kirkene i Vest i alle fall dersom en uttrykker seg på noe som kan minne om en 'imperialistisk eller kolonialistisk' tone. Sies akkurat det samme av de fra '2/3-verdenen', fungerer det ofte helt annerledes i forsamlingen. Derfor blir mange misjons- og kirkeledere fra Europa og USA forlegne og overraskende passive i plenumsforhandlinger. Slike mekanismer bryr de ortodokse seg ikke noe om, og de har da stort sett ingen misjonskolonialistisk forhistorie. De bærer i alle fall ikke selv preg av det.

8. Det vises til den meget interessante artikkelen «'Ecumenicals' and 'Evangelicals': a Growing Relationship?» i *The Ecumenical Review's* spesialnummer om 40-årsjubileet for Amsterdam '48. Vol. 40 Nos 3—4, July—October 1988.
9. *Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation*.
10. Bosch, op.cit. s. 471.
11. Castros artikkel er gjengitt på s. 8—17 i festskriftet som har tittelen: *Faith and Faithfulness*, Geneva 1984.
12. Orbis Books, 1987.
13. Se Gerald Andersons lederartikkel i Vol. 13, no. 2, april 1989, s. 49. — Anderson var for øvrig selv aktivt til stede i San Antonio.
14. Ibid, s. 54. — Artikkelen til L. Newbiggin har tittelen: «Religious Pluralism and the Uniqueness of Jesus Christ»; fra side 50—54.
15. Ifølge muntlige rapporter fra seksjonen — konsulent Halvor Nordhaug deltok i denne seksjonen — var det atskillig «kamp» om så vel det teologiske innhold som enkeltformuleringer.

Tor Jørgensen, f. 1945, cand.theol. MF 1972, misjonsprest for NMS i Japan 1973—89. Fra høsten 1989 medialeder i NMS.

Ecumenical perspective: Your will be done — mission in Jesus' way

This review of the CWME meeting in San Antonio initially describes the series of international missionary conferences since 1910, emphasizing the growing importance of the churches of the 2/3 world. In the main review of the meeting the author mentions the critical self reflection within the WCC, the contribution of the Orthodox Church, and the increasing concern for evangelism. A final section deals with the issue of the uniqueness of Christ, concerning which the meeting seemed to open for moderate conclusions.